

Наталія Дмитрівна Полонська-Василенко народилася 13 лютого 1884 р. у Харкові в родині військовослужбовця. Закінчила Києво-Фундуклеївську жіночу гімназію, Вищі жіночі курси та Київський університет. У 1906 р. вона виходить заміж за прапорщика С. Полонського. Але шлюб виявився невдалим й закінчився в січні 1914 р. розлученням.

У довоєнні та воєнні роки відбулося становлення Н. Полонської як педагога та вченого. Вона отримує досвід викладання історії та розпочинає свою наукову діяльність з публікацій науково-популярних статей, присвячених історії Київської Русі.

У 1917 р. Н. Полонська-Василенко виступає одним з ініціаторів заснування Київського археологічного інституту, де потім обіймає посаду вченого секретаря та читає курс археології Росії та України, веде семінарські заняття.

У квітні 1923 р. Наталія Дмитрівна виходить заміж за відомого українського вченого, державного та громадського діяча (колишнього міністра народної освіти в уряді П. Скоропадського), академіка М. Василенка, якого у вересні 1923 р. заарештовують й звинувачують у керівництві тасмною «контрреволюційною» організацією «Київський обласний центр дій». В квітні 1924 р. відбувся суд, який виніс вирок — 10 років ув'язнення. Проте Н. Полонська-Василенко не здавалась, оббивала пороги багатьох владних структур і врешті-решт добилася амністії для чоловіка.

Із 1924 р. стає співробітником ВУАН та працює над дослідженнями історії Південної України та Запорожжя 18 ст. Згодом обирається членом Археографічної комісії ВУАН.

У 30-ті роки в житті вченої настають жахливі часи: постійні моральні цькування в ході «чисток»; необхідність дотримуватись антинаукової марксистсько-ленінської методології; переведення на принизливу посаду лаборанта й звільнення з ВУАН.

3 жовтня 1935 р. після тяжкої й тривалої хвороби помирає чоловік. Лише після кількох років безробіття, хвороби, самотності в травні 1937 р. вона повертається до наукової діяльності, спочатку як старший бібліограф Інституту економіки АН УРСР, згодом як старший науковий співробітник відділу феодалізму Інституту історії АН УРСР. Саме тоді Наталія Дмитрівна втретє виходить заміж, цього разу ставши дружиною відомого економіста та історика кооперативного руху О. Моргуна.

У жовтні 1940 р. в Інституті історії СРСР у Москві, оминувши ступінь кандидата, на підставі рукописних і друкованих праць, вона захищає докторську дисертацію за темою «Очерки по истории заселения Южной Украины в середине XVIII в. (1734-1775 гг.)». Одночасно Н. Полонська-Василенко відновлює й свою викладацьку діяльність.

20 жовтня 1941 р. її призначають директором Інституту археології відновленої УАН. Однак уже 1 січня 1942 р. вона подає заяву про звільнення через звинувачення в русофільстві.

На початку 1944 р. Н. Полонська-Василенко отримує запрошення викладати українську історію в Українському Вільному Університеті в Празі, де згодом працює професором та обіймає посаду декана філософського факультету. Разом з тим від 1946 р. працює на кафедрі історії

української церкви Української Православної богословсько-педагогічної академії в Мюнхені. 1961 р. їй довелося пережити смерть третього чоловіка.

У 1964 р. вона стає одним із співзасновників Українського історичного товариства, яке об'єднує науковців еміграції, та обирається заступником його голови. Згодом стає дійсним членом Українського історичного товариства, Наукового товариства імені Шевченка, Міжнародної академії наук у Парижі.

Померла Наталія Дмитрівна 8 червня 1973 р. в Дармштадті (ФРН). Похована поряд з чоловіком на цвинтарі містечка Новий Ульм.

Твори

- 540729 63.3(4Укр-43п)46 3-32 Записки історично-філологічного відділу. З історії останніх часів Запоріжжя. Ки. IX (1926) / Н. Василенко-Полонська ; за гол. ред. Агатангела Кримського ; Укр. акад. наук. - К. : Друк. Укр. Акад. Наук, 1926. - 278-332 с. : карт. - Копія окремих сторінок.
- Кф2 63.3 (4Укр-43ап)51 П52 Запоріжжя XVIII століття та його спадщина. Т. 1 / Н. Полонська-Василенко ; Укр. Вільна Акад. Наук в Німеччині. - Мюнхен : Дніпрова хвиля, [1965]. - 398 с.
- Ф70674 63.3(4Укр) П52 Історія України. Т. 1. (До половини XVII сторіччя) / Н. Полонська-Василенко. - Мюнхен : Укр. вид-во, 1972. - 592 с.
- 839095 63.3(4Укр) П52 Історія України : [у 2 т.]. Т. 1. До середини XVII століття / Н. Полонська-Василенко. - 3-те вид. - К. : Либідь, 1995. - 588 с. - Є вид. 1992, 1993 рр.
- 839093 63.3(4Укр) П52. Історія України : [у 2 т.]. Т. 2. Від середини XVII століття до 1923 року / Н. Полонська-Василенко. - 3-те вид. - К. : Либідь, 1995. - 606 с. - Є вид. 1992, 1993 рр.
- 807359 63.3(2Укр)52 П52 Історія України, 1900-1923 рр. / Н. Полонська-Василенко. - К. : МП «Пам'ятки України», 1991. - 136 с.
- Ф63702 63.3(4Укр-43ап)46 П52 Майно Запорізької старшини як джерело для соціально-економічного дослідження історії Запоріжжя / Наталія Полонська-Василенко ; Всеукр. акад. наук. - К. : [б. в.], 1933. - 43-206 с. - Копія окремих сторінок.
- Кф697 63.3(2) П52 Теорія III Риму в Росії протягом XVIII та XIX стол. / В. Н. Полонська ; за ред. Мірчука І. - Мюнхен : Друк. Апостол. Візитатури, 1951. - 48 с.
- 861470 72 П52 Українська Академія наук: нарис історії / Н. Полонська-Василенко. - К. : Наук. думка, 1993. - 415 с.

- Архів Запорізької Січі та питання про видання його / Н. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1968. - № 1/4. - С. 134-137.
- До історії архіва Києва (Зі спогадів) / Н. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1968. - № 1/4. - С. 90-91.
- Микола Прокопович Василенко - життя та наукова діяльність / Н. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1966. - № 3/4. - С. 41-51.
- Моя наукова праця (війна 1913-1916 рр.) : (уринок із спогадів) / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1983. - № 2/4. - С. 38-50.
- Наукова спадщина академіка А. Ю. Кримського (У справі рукопису «Історії Хозар») / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1973. - № 3/4. - С. 141-145.
- Олександр Петрович Оглоблин в очах сучасниці / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1970. - № 1/3. - С. 33-38.
- Пам'яті Донета Оляччина 1891-1971 / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1970. - № 1/4. - С. 83-90.
- Проф. Олександр Петрович Оглоблин / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 2000. - № 1/3. - С. 149-155.
- Спогади / Наталія Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1995. - № 1/4. - С. 274-285.
- Український Вільний Університет 1921-1971 / Наталія Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1971. - № 1/2. - С. 16-20.
- Український Вільний Університет: сторінки спогадів / Н. Д. Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1965. - № 3/4. - С. 39-47.
- Цензурові утиски на Україні / Н. Д. Полонська-Василенко // Книжник. - 1991. - № 4. - С. 21-23.

Література про життя та наукову діяльність

- Верба І. В. Археографічні студії Наталії Полонської-Василенко // Іст. журн. - 2008. - № 5. - С. 3-21.
- Верба І. В. Забута спадщина : [про наук. діяльність] // Наука і суспільство. - 1993. - № 7/8. - С. 53-55.
- Ф68319 92 И90 Верба І. В. Людина незвичайної долі: [Полонська-Василенко Н. Д.] // Історичний календар '99 / упоряд.: А. Денисенко, В. Туркевич. - К., 1998. - Вип. 5. - С. 57-59.

З Україною в серці

НАТАЛІЯ ПОЛОНСЬКА-ВАСИЛЕНКО

РЕКОМЕНДАЦІЙНИЙ СПИСОК

ЗАПОРІЖЖЯ
2019

25. Ф82057 94(477) Э68 Верба І. В. Полонська-Василенко Наталія Дмитрівна (13.02(31.01)1884-08.06.1973) // Енциклопедія історії України / ред. рада: В. М. Литвин (голова) [та ін.] ; редкол.: В. А. Смолій (голова) [та ін.] ; [НАН України, Ін-т історії України]. - К., 2011. - Т. 8: Па - Прик. - С. 356-357.
26. Верба І. В. Н. Д. Полонська-Василенко // Київ. старовина. - 1993. - № 5. - С. 30-40.
27. Верба І. В. Н. Д. Полонська-Василенко: сторінки життєвого та творчого шляху // Укр. іст. журн. - 1993. - № 7/8. - С. 70-84
28. Винар Л. Матеріали до біографії проф. Наталії Полонської-Василенко // Укр. історик. - 1980. - № 1/4. - С. 55-73
29. Винар Л. Професор Наталія Полонська-Василенко і Українське Історичне Товариство // Укр. історик. - 1969. - № 1/3. - С. 102-105.
30. Моргун О. До життєпису Наталії Дмитрівни Полонської-Василенко // Укр. історик. - 1983. - № 2/4. - С. 51-54.
31. Моргунова І. Наталія Полонська-Василенко: період становлення // Вісн. КНУ ім. Шевченка. Історія. - 2009. - Вип. 98. - С. 27-29.
32. Негрейчук І. О. Ї життя - це частина української історіографії : до 125-річчя від дня народження // Календар знамен. і пам'ят. дат. - 2009. - № 1. - С. 69-76.
33. Омельченко В. Наталія Полонська-Василенко // Укр. історик. - 1969. - № 1/3. - С. 86-94.
34. Ф78485 63.3(4Укр)У45 Пивовар С. Наталія Полонська-Василенко - видатна вчена-історик // Українки в історії / авт.: С. Андрусів [та ін.] ; за ред. В. Борисенко. - 2-ге вид., стереотип. - К., 2006. - С. 67-71.
35. 949938 016:930(477) П52 Н. Д. Полонська-Василенко: покажчик документальних матеріалів в архівах України / НАН України [та ін.] ; упоряд.: І. В. Верба, С. Г. Водотика, Н. І. Швайба]. - К. ; Запоріжжя : [Тандем-У], 2008. - 366 с.
36. Наталія Полонська-Василенко: архівні матеріали // Укр. історик. - 1995. - № 1/4. - С. 315-319.
37. Ф79790 63.3(4Укр-4Зап)44 3-33 Швайба Н. І Боротьба запорожців за свої землі періоду Нової Січі у студіях Н. Д. Полонської-Василенко // Запорозька старовина / НАН України, Ін-т історії України, Н.-д. ін-т козацтва, Запоріж. від. ; [авт. кол.: О. А. Бачинська та ін.]. - Запоріжжя, 2005. - Вип. 3. - С. 57-63.
38. 946276 63.3(4Укр-4Зап)46 М34 Швайба Н. І. Видання творчої спадщини Н. Д. Полонської-Василенко в контексті дослідження історії запорізького козацтва та Південної України // Матеріали наук.-практ. семінару «Актуальні проблеми та перспективи дослідження історії козацтва» (м. Запоріжжя, 1-2 квіт. 2005 р.) / Н.-д.

- ін-т козацтва Ін-ту історії України НАН України [та ін.] ; [редкол.: В. О. Богуслав та ін.]. - Запоріжжя, 2005. - С. 97-100.
39. 911351 63.3(4Укр9=Евр)я 3-33 Швайба Н. Єврейська колонізація Південної України (остання чверть XVIII століття) в студіях Н. Д. Полонської-Василенко // Запорозькі єврейські читання, сьоме / ЗГУ, Запоріж. гор. отд. о-ва «Україна-Ізраїль» ; провед. под патронатом В. А. Сацко [и др.] ; ред. Б. Л. Естеркин. - Запоріжжя, 2003. - С. 110-114.
40. Ф74801 63.5 Швайба Н. І. Іноземна колонізація Південної України в науковій спадщині Н. Д. Полонської-Василенко // Державна етнонаціональна політика: правовий та культурологічний аспекти в умовах Півдня України : зб. наук. пр. V Всеукр. наук.-практ. конф., 2-3 жовт. 2003 р., м. Запоріжжя / редкол.: В. О. Котигоренко [та ін.]. - Запоріжжя ; Сімферополь, 2003. - С. 143-146.
41. Швайба Н. І. Історіографічні дослідження Н. Д. Полонської-Василенко з історії запорізького козацтва XVIII століття // Іст. журн. - 2006. - № 5. - С. 73-81.
42. 890124 63.1 М34 Швайба Н. І. Науковий доробок Я. П. Новицького у дослідженнях Н. Д. Полонської-Василенко // Матеріали Перших Новицьких читань (24 жовт. 2002 р., м. Запоріжжя) / Запоріж. наук. т-во ім. Я. Новицького [та ін.] ; редкол.: С. Абросимова [та ін.]. - Запоріжжя, 2002. - С. 92-94.
43. Ф74851 63.3(4Укр7)5 П32 Швайба Н. І. Неопубліковане дослідження Н. Д. Полонської-Василенко з соціальної історії Південної України XVIII // Південна Україна XVIII - XIX століття : Зап. наук.-дослід. лаб. історії Півд. України ЗДУ / голов. ред. А. В. Бойко. - Запоріжжя, 2003. - Вип. 7. - С. 285-287.
44. Бр1275 63.1(4Укр)Ш 33 Швайба Н. І. Н. Д. Полонська-Василенко - дослідник історії Південної України : автореф. ... канд. іст. наук / Швайба Надія Іванівна ; НАН України, Ін-т укр. археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського. - К., 2008. - 20 с.

Відділ наукової інформації
та бібліографії
Запоріжжя, пр. Соборний, 142
061 787 53 57
bibliograf.zounb@ukr.net
bibliograf@zounb.zp.ua
facebook.com/bibliograf.zounb